

2. ПРОМОЦИЈА ПОСТХУМНО ОБЈАВЉЕНЕ КЊИГЕ „НЕ ЦРНА ГОРА ‘МИКРОДРЖАВА’ И ЗАШТО НЕ” АКАДЕМИКА МИЈАТА ШУКОВИЋА

Промоција књиге (издавач Црногорска академија наука и умјетности, 2013) одржана је у Црногорској академији наука и умјетности, 9. маја 2014. године. О књизи су говорили: академик Момир Ђуровић, проф. др Маријана Пајванчић, проф. др Оливера Вучић и академик Драган К. Вукчевић.

Момир ЂУРОВИЋ*

ШТА ТО ЗНАЧИ „МИКРОДРЖАВА”

*Поштовани чланови Црногорске академије наука и умјетности,
уважена породицо Шуковић,
даме и господо,*

Прошле су двије године откада нас је академик Млијат Шуковић напустио. Но, људи живе онолико дуго колико и њихова дјела. Много тога је створио Млат Шуковић што га стално враћа међу нас. Данас имамо прилику да откријемо и дио онога што није успио сам да заврши и што се по први пут појављује у јавности. Дјело које је по својој тематици подједнако интересантно и важно као што је било и када га је он стварао.

Мијат Шуковић је један од ријетких који је исказивао интересовање за много више тога него што му је то била професија. Подједнако је био луцидан и у раним, а и у позним годинама живота, а нарочито упоран у браћењу својих ставова користећи при томе нагомилано лично искуство и знања. Био је саучесник свих друштвених промјена у историји друге Југославије, а и по њеном распаду. У тим процесима био је веома активан стваралац, аналитичар и критичар догађаја који су се дешавали током његовог живота.

Приликом израде студије *Црна Гора у XXI стољећу* ангажовао се да реализује један од најзначајнијих потпројеката *Изградња и функционисање државе*. Његове расправе, идеје и залагање за социјалну државу, и прије свега државу Црну Гору, била су му основна опредјељења. Дио тих размишљања налази се и у књизи коју да-

---

* Академик Момир Ђуровић, предсједник ЦАНУ

нас промовишемо. Ми, у Академији, били смо му дужници да та размишљања подједнако актуелна и вриједна и данас, и не само за нас, формализујемо у овој књизи.

Академика Шуковића сам познавао више од пола столећа, али сам га упознао најбоље када ми је био први сарадник. Упознао сам човјека који је изнад свега радио за своју домовину, који је уносио цијело своје биће у стварање бољих услова за функционисање државе. То је радио не само обављајући многе значајне функције од потпредседника Извршног вијећа Црне Горе, потпредседника Савезног извршног вијећа, те председника Уставног суда Црне Горе и члана многих важних тијела и институција, већ много више као професор Универзитета и писац 21 књиге и преко 350 других чланака и расправа. Његово дјело је најбољи свједок друштвених и политичких гибања која су задесила ове просторе од Другог свјетског рата. У њима, академик Мијат Шуковић, увијек је имао јасна одређења.

Књига коју представљамо данас је став Мијата Шуковића у односу на феномене које глобализација доноси, стварајући од многих друштвених заједница занемариве заједнице са умањеним функцијама и важношћу. Популарно назване, у нашој стручној и научној јавности, „микродржаве” су нешто што академик Шуковић оспорава свим својим искуством и знањем.

Оставио бих другим уваженим, данашњим говорницима да о томе разлажу, а само бих рекао да сам сигуран, познавајући аутора, да је он то урадио користећи све професионалне механизме.

Микродржава јесте интригантна тема. То јесте синоним за маргинализацију функција једне државе, мада може бити и синоним за ефикаснију организацију једне државе. Колико се таква драстична ефикасност државе може раздвојити од смањења њених функција јесте кључно питање. Да ли ће то бити и наша будућност у времену које долази, глобализацији, мобилности и све више отвореном информатичком тржишту, није једноставно рећи. Механизми којим се многе државе бране су различити и нису, ни у ком случају, како и Мијат Шуковић тврди, дјекство у изолованост било које врсте. Сјећам се његових расправа, нарочито док смо завршавали пројекат *Црна Гора у XXI стољећу у ери комјетитивности*, које су све биле усмјерене против минимализације државе Црне Горе у времену глобализације, и залагања за наглашавање со-

цијалне функције државе. Да ли, како Шуковић пише Појединачне државе и њихова укупност зато јесу и морају бити једна од преми-са изградње свјетске заједнице, хармоничне и стабилне, или је тај механизам помјерен ка питању стварања новог поретка, Свјетске владе, функције билдербеговаца у томе, Илумината, Краљевског института за међународне односе, Савјета за међународне односе, Трилатерале, Римског клуба, па и свјетске мафије.

Академик Мијат Шуковић овим дјелом поново отвара једну од најактуелнијих тема данашњице која, у крајњем случају, јесте питање поретка, наиме – односа малих и великих, владавине моћи и интереса, као и права и моћи малих да буду већи него што то њихов физички обим значи. Сигуран сам да ће свако кога ови проблеми интересују, а нарочито они који одлучују, у ставовима академика Шуковића наћи врсног саговорника.

На крају, морам да изразим велико задовољство што сам имао прилику да са, макар, ових пар ријечи одам поштовање академику Шуковићу на дјелу које, као што данас свједочимо, није још увијек завршено.

Маријана ПАЈВАНЧИЋ*

Велика је част и лично задовољство што данас могу да говорим на представљању студије академика Мијата Шуковића, мог колеге по струци са којим сам деценијама сарађивала, али и дугогодишњег личног пријатеља. Зато организаторима промоције желим и лично да се захвалим што су ми пружили ову прилику.

Студија „Не Црна Гора микродржава и зашто не” је рукопис на коме је аутор академик Мијат Шуковић радио последњих година свог живота. Црногорска академија наука чији је Мијат Шуковић био члан, одлучила је да публикује овај, како га је сам аутор назвао „прилог расправама о улози, функцијама и одговорности држава у савременом свету и сагледивној будућности” и тако не само у стручној већ и широј јавности представи проблематику на коју је фокусирана ова студија. Проблематика која се разматра сврстана је и систематизована у четири тематске целине. Прва, у којој су у средишту пажње улога, функције и одговорности држава у савременом свету и блиској будућности. Теоријска становишта и погледи научника су оквир анализе у другом делу студије, у коме је акценат на одређењу конститутивних карактеристика државе Црне Горе. У трећем, централном делу студије, аутор износи аргументацију за концепт Црне Горе као европског модела државе, одговарајући уједно на питање зашто је његов одговор на концепте Црне Горе „макродржава” и Црна Гора „микродржава” негативан, и којим се аргументима руководи образлажујући свој теоријски став о предностима европског модела државе Црне Горе. Концепт коме аутор даје предност изложен је у закључном делу студије.

Кроз приступ, оквир разматрања о садашњости и сагледивој будућности државе Црне Горе, и разлоге којима се руководио пи-

---

* Проф. др Маријана Пајванчић

шући штиво које је пред читаоцима, аутор критички разматра три модела државе. Као модели држава издвојени су: макродржава, микродржава и европски модел државе. Анализу и разматрања ових модела, њихових предности и недостатака аутор ставља у контекст процеса глобализације који креира социјални контекст који несумњиво има велики утицај на разматране моделе држава, и скреће пажњу читаоца на две опасности које следе из овог процеса. Једна, која се огледа у драстичном продубљавању социјалних неједнакости у друштву. Друга, која има одлике неоколонијализма.

У прилог концепту за који се аутор студије залаже, говори аргументација на коју аутор ослања своје становиште. Као предности европског концепта државе Црне Горе у студији се као најважније наводе:

– *Социјална кохезија* која повезује и интегрише актере друштвеног живота, обезбјеђује стабилност друштва обједињујући његове чиниоце у јединствену целину и поставља чврсте основе за трајни опстанак и даљи развитак политичке заједнице.

– *Људска права као основне и оштрије прихваћене вредности* које су положене у темељу политичке заједнице, које пресудно одређују слободу појединца у политичкој заједници и постављају границе политичког власти и које су стога спремни да прихвате и власт и грађани. Људска права као утемељујуће и консензуално прихваћене вредности које су смисао и разлог постојања политичке заједнице, обавезују подједнако и власт и сваког појединца у заједници. Њихово гарантовање и заштита је основни задатак уставне државе. На људска права као вредности које су у друштву прихваћене, за аутора ове студије су и својеврстан амалгам који појединце повезује у заједници. У том контексту аутор посебно наглашава да „слобода индивидуе јесте полазиште... али не слобода индивидуе као изоловане јединке, већ индивидуе у заједништву живота, у кооперацији са другима. То је слобода индивидуе, али и слобода друштва у целини”.

– Креирање амбијента који омогућује *развој предузетништва*, који почива на слободи предузетништва и пословања, укључујући и друштвено одговорно предузетништво, претпоставља јемства и ефикасну заштиту економских слобода као и слободу социјално-тржишног пословања. То је, како аутор наглашава, предуслов за економски раст и просперитет друштва као целине.

– *Демократија* у којој слободни грађани као носиоци суверенитета, непосредно или преко непосредно бираних представника, обликују органе власти и њихов персонални састав и утичу на институционалне аранжмане који им омогућају да учествују у одлучивању, или непосредно одлучују о питањима значајним не само за њихов положај већ и за њихову перспективу и перспективу друштва у целини.

– *Владавина љрава* која укључује и перетпоставља поштовање права; јасне и унапред прописане процедуре које обезбеђују минимум процедуралне правде и једнакоправност свих, али и право које је, како аутор истиче „праведно право„; институционалне аранжмане који успостављају поделе власти, равнотежу и баланс између законодавне и извршне власти и постављају јасне организационе и функционалне гаранције независног судства; осигуравају поуздане и ефикасне инструменте да се власт у свом деловању креће у границама права, што су услови за успостављање уставне државе.

– Уз принцип владавине права, аутор се залаже и за *љринциј* *социјалне љравде* као подједнако важан кохезиони чинилац политичке заједнице који укључује „разложну и разумну солидарност и суштинске социјалне интервенције” и посебно наглашава да „темпо економског раста треба да прати приближно исти темпо раста здравства, образовања, науке, културе, повећање животног стандарда као и смањење сиромаштва”, јер без тога, према мишљењу аутора „нема хармоније у друштву и његовог складног развоја као целине”.

Аргументацију за европски концепт државе Црне Горе, аутор употпуњује и критичким разматрањем и сагледавањем недостака концепта „микро и макро” државе. Полазећи од теоријских референци, аутор тежиште својих разматрања усмерава, ставља на ефекте примене ових концепата у пракси. Јер концепт не треба вредновати руководећи се личним уверењима, већ према стварности која резултира из практичне примене концепта. У том контексту, аутор указује на неуспех концепта „микродржава”, до кога је довела Тачер-Реганова „револуција ослобађања тржишта од државне регулативе”, а који је у пракси довео до кризе која још увек траје, једнако као и концепт „макродржаве” која на себе преузима свеобухватну регулацију и тако не оставља простор индивидуалној слободи појединца и слободном предузетништву.

Студија коју овом приликом представљамо није намењена само уском кругу појединаца који се у свом научном раду баве уставним питањима. Ово штиво намењено је и студентима права, посебно студентима мастер и докторских студија који своја интересовања усмеравају на област јавног права, и онима који у свом свакодневном послу раде на обликовању законских решења, разматрајућу законска решења и одлучују о њиховом усвајању, примењују устав и законе или обезбеђују заштиту уставности и законитости, али и најширој јавности заинтересованој за будућност Црне Горе и њених грађана и грађанки.

Међународна конференција, организована у време када је текао рад на припреми актуелног Устава Црне Горе, која је била посвећена родним аспектима Устава Црне Горе и формулисању одредби о родној равноправности у Уставу.

Пројект ЦАНУ *Црна Гора у XXI веку* – у ери *компјутеризације* – на коме сам имала прилике да, не тако давно, са великим задовољством радим заједно са академиком Шуковићем као руководиоцем пројекта.

Оливера ВУЧИЋ*

ПРОФЕСОРУ МИЈАТУ ШУКОВИЋУ У СПОМЕН
- РЕЧ ЉУДСКОГ АЛИ НЕ И ПРОФЕСИОНАЛНОГ
ОПРОШТАЈА - „НЕ ЦРНА ГОРА ‘МИКРОДРЖАВА’
И ЗАШТО НЕ”

У годинама које су за нама и у којима је учио, радио, писао др Мијат Шуковић и као универзитетски професор подучавао друге - уставноправне теме биле су посебан изазов. Друштво које се градило и развијало, под утицајима који су се у том времену јављали као одлучни и пресудни, пружало је обиље различитих форми уставног испољавања. Те форме биле су неретко интегрисани аутентични уставноправни изрази и утицаји одабраних узора који су преко владајућих политика претакани у актуелна уставна питања, и на које су тражени и пружани уставни одговори. Те форме биле су и својеврсни новоизнађени облици уставноправних поступања, решења сматрана самосвојним у мери у којој су носила ознаку решења *суи ѿнерис* и била препознатљива као изум ондашње научне мисли и стручних залагања, праћена потребном политичком подршком. Зато је у таквим околностима бављење уставним правом било посебан изазов. Било је то време одступања од познатих образаца који су деценијама, па и столећима грађени у европским државама које су нас окруживале и за које је требало пронаћи ваљану и оправдавајућу аргументацију. На уставним правницима лежао је посебан терет освајања наметаних новина које је требало теоријски обликовати, стручно разјаснити и практично применити. А при свему, било је не потребно већ научног и људског поштења ра-

---

* Др Оливера Вучић, редовни професор Уставног права на Правном факултету Универзитета у Београду, Судија Уставног суда Србије

ди, нужно, опстати и остати професор, поштени научни прегалац који се ни за какав интерес не одриче научних истина које је проверило време и потврдили резултати остваривани у пракси других држава. Зато су то, опет, могли само добри познаваоци „класичног” уставног права. Један од таквих био је професор Шуковић.

Целог свог радног века, и дугог и богатог, улагао је напоре да „покрије” безмало сва уставноправна питања, да наведе и потом разјасни свако спорно место и тако учини помак на путу развоја и изградње неког уставног начела или уставног института. Писао је о различитим темама, градио научне мостове између уставног права и политичког система, служио се различитим методима, како би одговори које је нудио били дорасли сложеним друштвеним питањима. И више од тога, тежио је изналажењу одговора који би, једноставно казано, помогли. Да би постигао овај резултат, никада се није устегао од критике, напротив – критички однос није био само полазна претпоставка, већ је то био израз његовог животног става. И више од тога, била је то критика коју је увек пратио одговор, понуђено решење, или бар, уколико се више од тога није могло – не из разлога што се није хтело или смело и умело – јасан став као белодани доказ о преданом тражењу излаза. Управо је такав приступ и омогућио професору Шуковићу да осмисли и напише радове које је оставио за собом.

У својој последњој књизи – *Не Црна Гора „микродржава” и зашто не*, која је пред нама, одлучио се да постави себи питање које је Црној Гори поставило време и сам живот: Какав треба да буде концепт и модел улоге, функција и одговорности државе Црне Горе и који су и какви су правци њене даље изградње? Од модела који се нуде одабрао је онај који кореспондира са модерном европском државом, определио се за „европски облик државе”, подсећајући да такав модел постоји у границама Луксембурга, Малте или Кипра. Уважавајући „еру глобализације”, разумевајући правац и значење „европских перспектива”, професор Шуковић се заложио за Црну Гору која ће следити такав пут. Опредељујући се само и без остатка за Црну Гору као државу владавине права, социјалне правде и парламентарног система, он је истакао да се важећи Устав од 2007. мора и дограђивати и усавршавати, али да се на његовим стратешким опредељењима мора истрајавати. Разумевајући међусобну повезаност модерног света као нужну, незаобилазну и неи-

зоставну, професор Шуковић је Црну Гору могао да види једино као интегрални и компатибилни део тог света, способну да одговори на изазове процеса који су постали, казано модерним речником, „тренд” и од којих се тешко могу изузимати поједине државе, поготово тешко оне које су смештене у срцу Европе и које са другим европским државама столећима деле исту судбину и вредности. Оваквим приступом професор Шуковић је чувао највредније од традиције уставности која је у Црној Гори успостављена доношењем Устава још давне 1905. године. Наиме, када се, у то време од кога нас дели више од једног столећа, образована младост враћала из учењачких похода по научним центрима европских земаља задојена идејама ограничења власти, јемстава слобода и права и отпочињања и снажења борбе за владавином ових начела и, под утицајем хвале вредног Устава Србије од 1903. године, успела да заједно са снагама напредних погледа и разумом тадашњих власти исходује доношење овога Устава, у Црној Гори је започео процес, незаустављив и суштински непрекидан, трајања свести о уставу као акту јемстава слободе. Професор Шуковић је истицао, борећи се свим силама научних знања којима је располагао, животним искуством које је прикупио и личним способностима које је поседовао, да разуме актуелну стварност и да од ње преузме оно што је ценио за Црну Гору као најбоље, а понекад и једино могуће, да налозима „економске и укупне” интеграције света, не може, а и не треба да одоли ни Црна Гора. При томе, професор Шуковић није запоставио, већ напротив, одговорно истицао, са похвале вредном дужном нотом упозорења, добро познату чињеницу да „глобализација поред низа позитивних учинака носи и читав низ негативних ефеката” јер, продубљује јаз између богатих и сиромашних, ствара огромне социјалне разлике и скоро безнадно и неповратно удаљава њихове светове. Јер, како је писао, „држава се не може ни укинути ни маргинализовати” – она се мора развијати сагласно прокламованим и доказаним европским стандардима и вредностима, и то из разлога што је она – држава, као основни облик политичког организовања друштва, базична јединица светског поретка. Као таква, држава је својом улогом, функцијама и одговорношћу задужена да обезбеди: извршавање права међународне заједнице, унапређивање квалитета живота појединца и заједнице, народа у целини, затим, остваривање и пуну заштиту људских права и сло-

бода, мир, ред, сигурност, правду и организацију живота. Професор Шуковић се изјаснио да држави Црној Гори треба, најпре, демократски устав, па парламентарни систем организације и остваривања власти, потом економско уређење сагласно садашњим тенденцијама у свету које нуде и отварају перспективе, затим, и никако не као мање значајно, развијање функције социјалне правде и владавина права.

Разумевајући да активно укључивање у заједницу не значи по себи и одрицање од самосвојности, професор Шуковић се заложио за интеграцију уз очување интегритета. Свест о Црној Гори као држави са традицијом, држави која је још давне 1905. имала свој Устав сагласан тадашњим европским стандардима уставног уређења, јесте препорука за интеграције које неће умањити самосвојност уставног концепта, већ ће омогућити његово унапређење и развој. Тако се професор Шуковић изјаснио, без двоумљења, за конструктивно интегрисање које ће подједнако уважавати све субјекте који интеграцијама приступају, уз међусобно уважавање посебности и улагање заједничких напора за унапређење свих стандарда вредности чијем се досезању тежи.

Ако, како је писао академик Миодраг Јовичић (М. Јовичић, *Куда идеш, Србијо?*), уставноправна наука сваке државе има два основна задатка - један чије се испуњење састоји у зналачком и преданом бављењу постојећим уставним уређењем и, други, да се, једноставно речено, залаже за увођење бољег уставног уређења, при чему се ови задаци могу остварити само од стране објективне и критичке уставноправне науке на чија својства не би смело ништа да утиче - онда је професор Шуковић био не само прави следбеник оваквог научног става него је оба задатка, као одани посленик уставноправне науке, својим радом и испунио. У свом научном раду он је поставио себи јасан и достижан циљ, препознао га је одређивши се за његово остварење, а средства остварења тога циља, у смислу личног доприноса, видео је у својим научним залагањима, својим списатељским напорима и свом кључном професионалном иметку - знању.

Сасвим на крају овог невеликог написа, сачињеног поводом једне немале прилике, рећи ћу зашто сам га насловила као „реч људског али не и професионалног опроштаја”. Када неком живот да прилику да својим ученицима и многобројним делатницима из

области којом се у своме професионалном животу бавио, па и својој земљи у којој је живео и радио, остави у наслеђе оно што је за живота уз безпоштедне напоре и одрицања, најбољу намеру и највећу вољу створио, онда у том стваралаштву – у случају професора Шуковића, у његовим књигама, остаје обезбеђење даљег трајања и незаборава. У животу после живота, који се наставља преко читања и учења из написаних текстова и у њима садржаних идеја њиховог писца, саржана је поуздана брана заборављања, а с њом и разлог и потреба за опраштањем. Како је био човек и научник кога је красио широки спектар интересовања, кога су занимала безмало сва питања друштвене стварности у својој земљи, Европи и свету – наравно она за која се сматрао стручним и самим тим професионално одговорним, професор Шуковић је био неуморан, до последњега дана свога живота, у извршавању дужности сваког доброг и правог интелектуалца, учествујући, некад непосредно, некад само својим пером и промишљањем, радећи у самоћи своје радне собе – у јавном животу. Ово је чинио не да би био виђени учесник или да би освојио хвале и заслуге зарад свога ангажмана, већ да би своје знање и способности, искуством изоштреног резона доброг човека и честитог научног радника, ставио у функцију расветљавања и савладавања насталих друштвених (не)прилика. Тако је, увек изнова, свима нама који смо га читали, са њим водили дуге разговоре, полемисали уз слагање и понекад аргументовани отпор, пружио доказ који помаже снажењу сопствених уверења да је вредно трудити се, да има смисла у околностима пољуљаних вредности радити и, сазнато, научено и освојено поделити са другима. Дубоко свестан и сам већине овде реченог, није случајно и без потребе да упозори и нагласи, по сопственом опредељењу, на самом почетку своје последње књиге, у суштини пре њеног правог почетка, поставио мисао: „Ово није штиво која свакога задовољава! Написано је сагласно сентенци: „Или рећи што ће подстаћи на размишљања и чињења, или не говорити”. Јер није радио ништа да би задовољио све или се допао свима. А при томе је радио све да би подстакao на размишљање и чињење, јер у другачијем поступању, једноставно, није видео никаквог смисла.

Драган К. ВУКЧЕВИЋ*

Књига је мост између писца и читаоца. Под кровом Црногорске академије наука и умјетности много је таквих мостова подигнуто, који су учинили да будемо ближи себи и разумљивији другима.

Природно је да „отварање” таквих мостова буде уприличено за поштоваоце писца и књиге. Али промоција на којој писца нема, јер га не може бити, носи у себи дугу сјенку сјете.

Иза академика Мијата Шуковића остао је слојевит и сложен опус једног ствараоца. Његово дјело постоји на више спратова и са својих прозора гледа на различите стране. Уосталом, то је и природно за човјека који је био градитељ институција и тумач њиховог значења.

Пут који је он прошао може се означити као дуг и велик лук од нормативне анализе до социолошког објашњења права, политике, културе. Свој научни опус отпочео је дјелом их кривичног права. Најдуже и најподробније бавио се уставним правом и његовим институтима и тиме постао један од најзначајнијих тумача једне међу значајнијим гранама права. У јесени свог живота окренуће се историји државе и права и то, прије свега, црногорској. Неколико дјела из те области представљају темеље у историјском сагледавању настајања и постојања црногорске државе у XIX стољећу и почетком XX.

Његово посљедње дјело на коме је радио до краја свог превремено завршеног живота је књига која нас је данас окупила. У њој академик Шуковић анализира три модела: макродржаву, микродржаву и државу која данас постоји у савременом развијеном свијету, прије свега у Европи.

---

* Академик Драган К. Вукчевић, ЦАНУ

Сваки од ових модела, кроз вријеме, имао је своје заступнике, критичаре и противнике. Државно и правно искуство, поготово у Европи показало је и лице и наличје ових модела.

Академик Шуковић се посебно бави моделом тзв. микродржаве. Тачније, цјелокупна његова књига посвећене је критици овога модела. Своје ставове заснива на погледима савремене теорије права и теорије државе, на европском искуству у погледу стварања и изградње државе и њених институција и на анализи постојећег црногорског стања у овој области.

Он сматра да је концепцијска неизвјесност у погледу модела изградње црногорске државе веома штетна и рађа уставну недограђеност. Истовремено, његово је мишљење да *развлашћивање* државе и преношење њених функција на недржавне и вандржавне институције може бити погубно за једну релативно младу државу као што је Црна Гора.

Цјелокупна књига се залаже за истицање идеје социјалне правде као идеала који је значајнији од економске ефикасности и залагања за холистички приступ, а не подржавање парцијалних интереса. У основи свега тога је дубоко хуманистичко опредјељење писца ове књиге. Једноставније речено: држава за њега треба да буде уравнотежена цјелина у којој ће поједини дјелови наћи своје мјесто и одакле ће добијати своје значење. Ријечју, држава није само политичко добро једног друштва већ је и облик културе који се даје друштвеном животу у једном времену.

Претпостављам да је главни мотив за писање ове књиге била дубока пишчева забринутост за изградњу и будућност државе Црне Горе. Као човјек са великим искуством, не само теоријским, он је знао да смо храбрији у јуришу за слободу него што смо умни да ту исту слободу и институционално заштитимо. Он је вјеровало да држава није тврђава коју треба освојити већ је она низ мостова – институција које треба стрпљиво градити.

Значајне књиге увијек отварају и нека бочна питања и пропитују битне односе. Једно од таквих питања, према нашем суду, које отвара ова књига јесте и преиспитивање појмова савремене теорије права и државе. Као да живимо у времену у ком су се велики покрети уморили, идеологије истрошиле, а појмови застарјели. То ствара осјећај међустања и међупростора у коме старо нестаје, а

ново се још није појавило. У подтексту ове књиге чују се дискретни тонови такве музике.

Ова књига отвара и веома значајно питање сусрета великих идеја и покрета са малим друштвима и њиховим државама. То је велико и битно питање мјере усвајања туђег искуства, не само правног. И у том сагледавању академик Шуковић је сматрао да, примјер рада, ни мишљења великог Валтазара Богишића није изгубио на актуелности.

*

На маргини ове промоције стоји и лични осјећај, који желим да подијелим са вама. Одлазак пријатеља, за сваког од нас је умањење свијета сопственог живота и увећање мапе сјећања. Такви болни догађаји рађају значајно питање: *Шта је пријатељ?* Несумњиво да су то они људи који нам помогну у животу када нам је тешко. То су и они који нас разумију када нас други не могу схватити и они који нас подрже када нас сви оставе. Али мени се чини да су наши пријатељи оне ријетке особе које оплоде нашу бољу страну личности. То су они људи послје чијег сусрета сами постајемо бољи.

У мом животу академик Мијат Шуковић био је једна од таквих личности.

Веселин ШУКОВИЋ

*Поштовани предсједнице Академије,
уважени академици и чланови,
даме и господо,*

Захваљујем се свим учесницима данашње презентације Мијатове књиге „Не Црна Гора микродржава и зашто не”. Нећу говорити о књизи, нити о њеним научним дометима. Остављам то научној јавности на објективно просуђивање и коначну оцјену њених вриједности.

Ми, Мијатова породица, свјedoци смо његовог огромног уложеног труда и времена у писање ове књиге, као и његовог задовољства што је завршио. Данас се окончава процес њене израде и књига сада може самостално да започне своје путоштво према читаоцу.

Користим прилику да изразим неизмјерну захвалност Црногорској академији наука и умјетности, чији је Мијат био дугогодишњи члан и у неколико наврата потпредсједник, на уложеном труду да се његова књига постхумно објави.

Посебну захвалност дугујемо Одјељењу друштвених наука ЦАНУ за уобличавање коначне верзије текста књиге и њено објављивање. Ово је посљедња Мијатова књига којом, нажалост, заокружује и завршава свој широки и богати научни опус.

О Мијату најрјечитије говоре његови бројни научни радови, засновани на свеобухватном научном приступу и методу, темељитости, аналитичности и објективности. То су били основни постулати његовог научноистраживачког рада.

Зато је као кредо његове посљедње књиге и навео: Ово није штиво које свакога задовољава. Написано је сагласно сентенци: „Или рећи што ће подстаћи на размишљања и чињења, или не говорити”.

На том постулату је заснована и само у том контексту треба тражити мотиве и извориште ове Мијатове књиге.

Мијат је, за свог живота, имао, морам додати, заслужену привилегију да буде у категорији ријетких научних прегалаца и публициста којима се, још за живота, објаве изабрана дјела. Тако да је он, већ одавно, заузео значајно мјесто у научној заједници Црне Горе. Стога, било какве моје оцјене су сувишне и непотребне, јер би само нарушиле, већ одавно, успостављени суптилни баланс присутан у вредновању његовог научног рада.

Данашњи дан има и посебну и додатну симболику. Дан побједе је. Не желим да будим емоције и сјећања на Мијата, јер је то за породицу увијек болно. Хоћу само да истакнем да смо данас, сви заједно, победили заборав који неминовно доноси физички одлазак са овог свијета. А кроз објављивање књиге, макар накратко, отргли смо од заборава нашег Мијата, који ће, увјерен сам, наставити да траје кроз своја дјела.

У име наше породице и у своје име, још једном, најискреније и најтоплије хвала за поштовање које сте указали Мијату постхумно му објављујући ову књигу.

Захваљујем на пажњи!